

1- Abbasi ihtilalinin kuruluş aşaması ile ilgili aşağıdakilerden hangisi doğrudur ya da yanlıştır derim. Bunlardan doğru olanları sıralar 2 tane yanlış verirsem. Böyle soru gelebilir.

## Sorular

- 1- Abbasi ihtilalinin gizli hazırlık dönemi başlatan hadise nedir?  
Cevap: İmam Ali b. Abdullah b. Abbas'ın Humeyne'ye yerleşmesi ile başlamıştır.
- 2- İmam İbrahim'in Ebu Müslim el-Haresaniye 128/745 de Haresaniye'ye tayin olması ile Abbasi ihtilalinin hangi aşaması başlamıştır.  
Cevap: Aklî ihtilal süreci başlamıştır.
- 3- Muhammed el-Hanefiyenin torunu Ebu Hasım kendisinden sonra imamete kimin vasiyet etti. → Muhammed b. Ali b. Abdullah b. Abbas  
Cevap: Muhammed b. Ali - buğetmesi umumi biliniyor (Abbasin torunlarından Muhammed de birleştirdi)
- 4- Hz. Ali'nin halifeliği döneminde Basra valiliği de yapan Yezid b. Mervan'ın kardeşi Hz. Abbas'ın oğlu kimdir?  
Cevap: Abdullah b. Abbas

Abbasi Devletinde kurumsallaşmayı sağlayan halife hangisidir?  
Ebul Abbas değil → Ebul Abbas devletin temellerini sağlamlaştırmaya çalışıyor. Kurumsallaşmayı Ebu Cafer Mansur yapıyor.

Soru 1: Talas Savaşını, İslamiyet'in Türkler arasında yayılması açısından değerlendiriniz?

Cevap: İslamiyet'in Türkler arasında yayılması ile ilgili çok farklı fikirler ileri sürülebilir. Ancak Talas Savaşının, Türklerin millet olarak İslamiyete girişinde olumlu anlamda katkı sağladığı muhtemeldir. Çünkü bu savaş Arapların Türkleri yakinen tanımasına imkân sağlamıştır. Bu sayede Türkler, Abbasi devletinin askerî ve idarî kadrolarında yer almaya başlamıştır. Böylece İslam toplumunun bünyesine dahil olmaya başlayan Türkler arasında İslamiyet de hızla yayılmıştır.

Talas Savaşının sonuçları aklı. Talas Savaşı önemli.

Abbasiler <sup>2</sup>  
mansur döneminde tercüme faaliyetleri tekrar başlıyor. Yunan, Süryanice ve Kiptice eserler tercüme edildi. Arapça, nahiv ve aruz gibi alanlarda eserler kaleme alındı. Akli ve Nakli ilimlerde pek çok alım yetiştirdi. Bu alanda gözle görülen gelişmeler yaşandı.

- Bağdat, Hasimiye ve Refika şehirlerini kurdu. inar faaliyetleri esnasında işçi ücretlerini hesaplamada gösterdiği hassaslık sebebiyle Ebu'd devanik ve mansur ed- devaniki yani "metelik babası" tarzında anıldı. Bağdat şehri önemli → Dairevi plana göre inşa edildi. Bu sebeple el- medineti'l - müdevvere yani "Dairevi şehir" denildi. <sup>Sınır bölgesi</sup> Sûğur ve Avasım bölgelerinde ilk defa Türk askerlerini idihdam eden de Mansur'dur.

Soru 1: Ebu Cafer Mansur döneminde dış politikaya ağırlık verilmemesinin en önemli sebebi nedir?

Cevap: Ülke genelinde zuhreden iç isyonlarla mücadele etmek zorunda kalınmasından.

2. Soru: Bu dönemde kurulan belli başlı şehirler hangileridir?

Cevap: Bağdat, Hasimiye ve Refika şehirleridir.

Soru Fethullah Zengin: Yüksek rütbeli devlet memurlarının yargılandığı mahkemelere ne denir? Mahkemelerin isimleri nelerdir?

Cevap: Dinvar - meralm veya meralm mahkemeleri.

\*Devletin memurları arasındaki ihtilaflar

\*Devlete karşı istenen sualar yada

\*Devlet görevlileri ile vatandaşlar arasındaki davalara bakar, diğerlerine kadılar ve mahkemeler bakar.

- **MEHDİ DÖNEMİNDE** 775- 785 bu tür mahkemeler kuruldu. Memurların

yargılanması için yüksek mahkeme kuruldu.

Mehdi halkın Abbasilere karşı olan ilişkilerini daha sağlam zemine oturttu. Abbasi devletinin kabul görme oranını artırdı.

mehdi dönemi (775-785)

③

isyanlar

### ① Mukanna Peveli isyanı

Horasanda Ebu Müslim el-Horasanî'nin ilahlığı üzerine kurulu bir fikir geliştirildi. Onlar Tonrının her döneminde bir kişiye hulul ettiğine inanıyorlardı. Kendi zamanlarındaki bu kişinin Ebu Müslim olduğunu kabul ediyorlardı. Mukanna Horasan'da isyan etti, Kessite sarayları ve kaleyi ele geçirdiler. .... Üzerlerine ordular gönderilip muhasara altına alındı.

### ② Zindıklar (Zenādika) önemli dedi.

Mukanna hareketi benzeri olan bu hareket, eski İran dinlerini ihya etme aşasının bir mahsulüydü. Bunlar Zindik olarak isimlendirildiler. En garpıcı inançları arasında karamları helal saymak basta gelmektedir. Ayrıca onlar, edep ve ahlaki alaya alıyorlardı, mehdî bunlarla daha etkili bir şekilde mücadele etmelerini

"Divan-uz - Zenādika'yı kurdu.

Devlet malîyesini düzene koymak için Divan-uz Zmam'ı kurdu.

\* mehdî'nin babası Mansur unutmayın!

### ③ Abdullah b. Mervan isyanı → Irak üzerinde durmadı. 778'de Sunda ayaklandı

### ④ Harici isyanı

Hariciler Abdüsselam b. Hızam el-Yeskuri liderliğinde Kinnesrin'de isyan başlattı. mehdî Harun Resid'i 780-781'de ordunun başında Bizans seferine gönderdi. Abbasi ordusu Kadiköyle kadar ulaştı. ....

Soru: mehdî dönemini iç ve dış siyasette bir cümle ile özetleyiniz.

Cevap: mehdî dönemi içte ihtilal ortamından normal siyasi ortama geçişin başarıldığı dönemdir. Dışta ise devlet içe kapanıklıktan kurtarılmış ve Bizans'a karşı müteaddit defa seferler düzenlenmiştir.

Hadi - ile'l - Hak (Musa) dönemi (785-786) (4)

Soru: (Ben uydurdum 😊) Asıl adı Musa olan Abbasi Halifesi kimdir? Hadi - ile'l - Hak 'tır.

Soru: Musa döneminde yapılan savaşın adı nedir?

Cevap: Fıh Savaşıdır.

Siler bu savaş 2. Kerbela olarak görürler.

**Talas Savaşının Tarihi: Önemli → 751** Çok Önemli

Halife Ebu'l Abbas dönemin tarihi bakımından en önemli olaydır.

- Çin ordusu ile yapıldı ve Çinlilerin mağlubiyeti ile sonuçlandı.
- Bu savaşla Çin'in batı Türkistan üzerindeki emelleri sona ermiştir.

**Abbasi Devletinin Kuruluş Tarihi Önemli → 750**

Hangi olay hangisinden önce, hangisinden sonra olmuş bilin.  
Tarih olarak sormam dedi. Mesela Harun Resit dönemi  
aşağıdakilerden hangi tarihler arasındadır diye sormam dedi.

## 2. Tekrar Dersi

Talas Savaşı Önemli

**mansur dönemi** ve mansur'un devleti kurumsallaştırması  
gabalari - Abbasi iktidalarına karşı olan tehditleri bertaraf  
ettiğini söyledik. Bunların başında

- Amcası Abdullah b. Alinin üzerine Horasan valisi Ebu Müslim el Horasanîyi gönderdi. (754) Yeniden Abdullah Savaş alanından kaçarak kurtuldu.

- Mansur, hanedana bağlılığı ile tanınan Ebu Müslim'in de  
ileride kendi aleyhlerine dönmelerinden ve iktidarına halel  
getirmelerinden endişe ediyordu. O da bu yüzden öldürülmele  
kurtulamadı (755)

mehdi onu Hadi'nin yerine 1. Veliaht tayin etmek istiyordu. Ancak ömrü kifayet etmedi. Hadi oğlu Caferi veliaht edip Harun'u hapse attırdı. Kocası mehdi döneminde kavuşturduğu geniş yetkilerin oğlu tarafından elinden alınmasını Hayzuran, oğlu Hadi'yi öldürtmesi üzerine Harun'a iktidar kapısı açıldı.

**Önemli** Harun Resit Dönemindeki isyanlarla ilgili isimleri bilmeniz gerekmiyor. Ama Harun Resit döneminde Sir merkezli isyanların olduğunu bilin, Kabile kavgalarının, çatışmaların çıktığını bilin.

**Kıtapta 16. sayfada 3 isyanı ıyı bilin.**

793'te bölgeye Fazl b. Ravh 'ın tayin edildiği görülür. Valinin sert tutumu isyana sebep olmuş ve asiler tarafından öldürülmüştür. 795'te **Herseme b. Aye** bölge valisi oldu.

Bu adam çok önemli bir isimdir, ileride idam edilecek, Abbasi Devletinin çok çok önemli bir komutanı. Onun sayesinde bölgede sükunet hasıl oldu.

Hoseneden sonra Muhammed b. Mukatil gitti valisi oldu. Başarılı olmadı. **Sayfa 16 önemli** **Karışıklıkların önünün alınamaması üzerine** **İbrahim b. Agleb** geniş yetkilerle bölge valisi oldu. Buna karşılık her yıl

40 bin dinar vergi ödeyecekti. Böylece Tunus'ta 100 yıl hüküm sürecek olan **Aglebiler** hanedanının temelleri atılmış oldu.

Bu ne demek? Bir sonraki aşamada Abbasiler Devrinde kurulmuş olan Türk Devletlerini işleyeceğiz - O yönetim biriminin kökü buradadır. Bir devlet kuruluyor, Aslında Abbasi dönemine yönetimine bağlı bir devlet kuruluyor. Ancak suşartla diğer ki benden sonra oğulların vali olacak, müstakıl, özerk yapıların kurulmasının ilk örneğidir. → Agleb. Bu daha sonraki örnek olacak ve pek çok devlet kurulacak.

Harun Resit olaylarının en önemli olaylarından birisi Bermekilerin tasfiyesidir. Bermekiler Abbasi Yönetimine vezir olarak hizmet ediyorlardı. Bürokrasiden anlayan aile. Müslümanlar İran topraklarına hakim olduktan sonra, bu aile yeni devlete hizmet etmeye başlıyor. Bermekiler ailesi diye meşhur oluyorlar. Harun Resit bunları tasfiye etti. Bir kısmını idam ettirdi, bir kısmını hapsedti. mallarını ellerinden aldı. Böylece Fars etkisi tamamen yok oldu. Onların yetkilileri Araplara geçti. Onlardan bir süre sonra da Türklere geçecek.

Bermekilerin Tasfiye nedeni → Abbasi Hanedanına denk hatta rakip olabilecek güç ve otoriteye kavuşması ve Abbasilerin ikinci plana düşmesiydi

- 1- 787'de Avösım adıyla yeni bir valilik ihdas edildi. Sınır bağlarından dehaşeniz
  - 2- Harun, 804'te, Bizans seferine çıktı. Ereğli'ye doğru yürüdü. İmparator Miketoros barış istedi ve haraç mukabil anlaşma sağlandı.
  - 3- 806'da Ereğli'yi aldı.
  - 4- Humeyd b. Mayuf Kıbrıs'a birakin düzenledi.
  - 5- 806'da Yezid b. Muhalled el - Hübeyri Bizans topraklarına sefere gönderildi.
  - 6- 806'da Herseme b. Aye Bizans seferine çıktı.
  - 7- Tarsus ve Maras üzerine ordu sevk edildi.
  - 8- Harun Resit döneminde Avrupa ile münasebet kuruldu. Endülüs Emuillerine karşı İmparator Sorlman ile irtibata geçti. İmparatora su saati gönderdiği rivayetleri de mevcuttu.
- Harun Resit Abbasi halifelerinin en büyüklerinden birisi olarak gösterilmiştir. Ancak onun dönemi devletin parçalanma sürecinin fiilen başladığı bir dönem olmuştur. Harun Resit 24 mart 809'da 44 yaşında ölmüştür.

## Emin Dönemi (809/813)

(7)

Annesi de babası da Araptır. Eğlence düşkünüdür.

Fazl b. Rebi'nin testinde kalamak Me'mun'un veliaht olmaması gerektiğini kabul ediyor, Me'munu veliahtlıktan uzaklaştırma yollarını aramaya başladı. İkisi için iktidar mücadelesinden başka aare kalmamıştı.

Emin'in etrafındakiler Arap → verisi Fazl b. Rebi  
Me'mun'un etrafında toplananlar ise Fars zihniyetini temsil ediyordu.  
Fazl b. Sehl vardı ki eski bir Zerdüşti idi ve Fars gelenekini temsil ediyordu. ... Orduları sormayız dedi.

Emin ve Me'mun arasındaki mücadele Me'mun'un gelip gelmesi Emin'in Bağdat'ta kusatılması ile son buluyor.

Me'mun'un komutanlarından Tahir b. Hüseyin ve Herseme b. Hızen Bağdat'ı kusatmış. Bir yıl süren kusatmanın ardından 813'te Bağdat'ta teslim alınan Emin ilan edildi.

**Soru:** Emin dönemi, devlet yönetiminde hangi geleneklerin çatışmasına sahne olmuştur?

**Cevap:** Arap ve Fars

**Me'mun Dönemi (813-833)** - Harun'a benzediği için Küçük Harun Resit diyorlar

Me'mun'un üzerinde Fazl b. Sehl etkili oldu. Meni şehri merkez oldu. Fazl b. Sehl Me'mun'a Hersemeyi öldürttü.

**Dikkat - Önemli** → Me'mun Aliogullarından imam Ali er-Rıza'yı kendinden sonra veliaht olarak belirledi. Abbasi tarihinde bir ilk.

\* ilk kez ehli Beyt'ten bir kimse İslam Dünyasında veliaht tayin edilmiş oluyor. **ME'MUN DÖNEMİNDE.**

Me'mun'un yaptığı en önemli işlerden birisi budur.

Me'mun Abbasilerin giydiği siyah elbiseyi atkarıp, Aliogullarının giydiği yeşil elbiseyi giymeye başladı.

Hareketleri meru'de yaşananlara tepki gösterdi. ve tepki (8) olarak **İbrahim b. Mahdiyi** hilafete getirdi.

Böylece birisi Bağdat'ta, birisi meru'de 2 halife ortaya çıkmış oluyordu.

Memun bu durum için yanına Fazl b. Sehl ile Ali er-Rıza'yı da aldı. Ancak Fazl b. Sehl öldürüldü. Ali er-Rıza da öldü. Zehirlenmiş olabilir.

Me'mun'un 819'da Bağdat'a gelmesi ile karışıklıklar son buldu.

Bu dönemde çıkan isyanlar

**Nasr. b. Sebes el-Ukayli isyanı**

**Alioğullarından İbn. Tabataba isyanı**

**Bäbek isyanı → Bilin önemli**

**Zuhayr isyanı**

Hilafetin başlangıcında yaşanan İbn Tabataba isyanı hararete tutulursa, genel anlamda Me'mun, Alioğullarına karşı oldukça sıcak bir yaklaşım sergiledi. **Medinedeki Fedek arazisini**

**Alioğullarına verdi.** Kızı Ümmül Fazl, müteveffamam

Ali er-Rıza'nın oğlu Muhammed Cevad ile evlendirdi.

Bu tür durumlar Alioğullarını merkez yönetime yaklaştırdığı gibi onlardan gelen muhalif hareketlerinde önüne geçti.

Böylece bir denge politikası gütmeye başlıyor. Hem Sülhün veliahtlığını bir daha tekrarlamıyor, bir yandan da onlarla iyi ilişkiler kurmaya çalışıyor.

İsyanlar önemli dedi. O dönemde Sii isyanı var mıdır? Vardır.

**Yani Me'mun döneminde. → Alioğullarından İbn. Tabataba isyanı**

## Babek İsyanı

me'mun döneminin en önemli isyan hareketidir. Babek'in mensupları hakkındaki rivayetler muhtelifdir. Kadın ve mülkiyetle ortaklığı savunan mazdekî'nin İslam'dan önce ortaya atmış olduğu sapık fikirler İslamî dönemde değişik adlar altında yeniden zühür etmiştir. Bunlardan biri Babek'in mensup olduğu **Hürremiye** hareketidir. Bu hareketin bir kolu daha sonra ona nispetle

**Babekiyye** adıyla devam etmiştir.

**Hürremiye hareketi** → Ebu müslim el Horasani ile de alakalıdır. **ÖNEMLİ - UNUTMAYIN** dedi.

Eski İran inancı, Abbasi Devletine muhalif olan kişilerin hepsinin çıkar ilişkilerinden ortaya çıkan bir harekettir. Babekiyye. Bu tip faaliyetlerin zaman içerisinde dini bir mahiyet kazandığı görülmektedir. Dini monarda eski İran dinlerine dayanırken siyasi anlamda Araplardan nefret duymaya ve intikam almaya dayanmaktaydı.

İnanç esasları arasında tenasüh - vahyin kesilmemesi inancı, Peygamberin tek ruhtan yaratıldığı, zina etmenin ve sorup içmenin haram olmadığı gibi sapık akidelere inanmışlardı.

Tenasüh → Bir ruh başka bedene girer inancı

Hulul → Tanrıdan insana ruhu geçmesi.

Dini sistemlerin esasını nur ve zulmet kavramı teşkil etmekteydi.

Bu hareket İslamî bir mezhep olmayıp dini bir sapıklık olarak değerlendirilebilir.

Babek, me'mun'un başkent olarak Merv'i tercih etmesi, iki halifenin zühuru ve akabinde yaşanan karışıklıklar üzerine isyan için beklediği zamanın geldiğine inanarak

**816 senesinde Azerbaycan'ın Arran bölgesinde isyan etti.**

Bunun üzerine me'mun Yahya b. Muvazı Azerbaycan valiliğine getirdi. Ancak başarılı olmadı. öldürüldü.

sırasıyla başka valiler geldi. onlarda işyani bastırılmadı. (10)  
işyan mü'tasım döneminde (838)'de bastırılabilirdi.

## 2. Harun işyanı

Zutlar Hindistanlı bir millet. Paralı asker olarak istihdam edilmişlerdi. Bir kısmı Hz. Ömer zamanında mü'slimen oldu.

Halife me'mun Zutlarla savaşması için **isā b. Yazid el-Culadî'yı**

**(820) nemiir etti.** Ertesi yıl **Dāyut b. Māscūr'u** görevlendirdi (ade üstünde durmadı bu işmin)

Ancak netice alınmadı. Bu işyan da halife mü'tasım döneminde bastırılabilirdi.

— Abbasiler döneminde Bizans'a karşı ilk sefer mehdî zamanında dır. Harun Resit bu seferde komutan olarak görür yapıyor.

Bu işyan neden bastırılmıyor? Haritaları bakarsanız Dicle ve Fırat'ın, bir ask kolunun Basra körfezine döküldüğünü görürsünüz. Zutlar, Dicle ve Fırat'ın kolları arasında kanal inşa ediyorlar, Burada bataklıklar var. Disentli ordular bu bataklıklara giremiyor.

me'mun Adana pozantı 3 Ağustos 833 tarihinde vefat etti. Yerine kardeşi mü'tasım'ı tayin etti.

\* **me'mun döneminin** en önemli fikiri meselesi "**Halk'ul Kur'an**" meselesidir. Biz buna "**mihne**" diyoruz.

Kur'an yaratılmıştır diyorsanız mütetizili oluyorsunuz

Kur'an Allah'ın kelamıdır diyorsanız - Sünni " veya Ehl-i Hadis oluyorsunuz. Bu ilk tartışma konusu haline getiren

**Cad b. dirhem'dir.** Cehm b. Safuanda bu görüşü yaymıştır. mütetizilerin öncüleri.

Halife me'mun Kur'an'ın mahluk olduğuna inandı.

me'mun Abbasi tarihının en parlak şahsiyetlerinden biridir. Hilafetin başlangıcında veziri Fazl b. Şehl'in etkisinde kalmıştır. me'mun döneminde Türkler siyasi ve askeri güç haline gelmeye başladılar.

Onun döneminde Tercüme faaliyetleri devam etti. Yunan eserleri Süryani asıllarından Arapçaya tercüme edildi.

### MUTASİM DÖNEMİ 833-842

Annesinin Sogd asıllı bir cariye olduğu söylense de Türklüğü üzerinde de durmaktadır.

828'de me'mun döneminde Mısır ve Suriye valisi olarak tayin edilmişti. Türklerden askeri birlikler oluşturmaları görevlendirilmişti. İranlılar ve Araplar var. İki taraf arasında denge olması için Türklerde denge sokuluyor. **Önemli → mutasim Billa**

Baskent Bağdat terk edilmiş, Semerra şehrine yerleştirilmiş. mutasim oğlu Väsik'i Bağdat'a vali olarak bırakmıştır.

Araplar Türklerin şehre uyma sağlamasından rahatsız oluyorlar. Semerra şehri tamamen Türklerin yerleşeceği bir yer olarak inşa edildi. (Irakta)

Halkın Kur'an meselesi mutasim döneminde de devam etti.

Mutasim Döneminde zühre eden karışıklıklar

1- Cibali, Hemedan ve İsfahan bölgelerinde **Hürremiye Hareketine** katılanlar ve isyan hadisesi yaşandı. Bu olayı bastırmak için Hasım b. Bahticir ve İshak b. İbrahim b. Mus'ab görevlendirildi.

**Önemli → Hürremiye Hareketinin Ebu Müslim El-Horasanî ile ilgili olduğunu unutmayın.**

2- Bir önceki dönemde pek rastlanmayan bir durum olan Aligullarının isyanı bu dönemde yeniden zühre etti. me'mun döneminde Tubataba isyanı vardı.

3- me'mun döneminde ortaya çıkan Zutların isyanı, mutasim döneminde sona erdirilmiştir.

4- mutasım döneminin en önemli hadisesi, Me'mun döneminde (12) başlayan Babek isyanının sona erdirilmesidir, isyanın alt edilmesinde Afsin'in büyük emeği vardır. O Babek'in merkez edindiği Bezz sehrini ele geçirmiş ancak Babek buradan kaamayı başarmıştır. Afsin nihayet İslam dünyasının başına bela olan Babek'i 838 yılında yarıncı olarak Semerra'ya doğru yola çıkı. Babek Semerra'da Halife mutasım ve halkın huzurunda idam edildi. **Önemli** → Afsin Babek isyanını bitiren komutandır.

5- Taberistan valisi Mozyar b. Karin isyan etti. Abdullah Tahir bastırdı.

6- Afsin'in kayınbiraderi Azerbaycan valisi mengü gur isyan etti. Boğa el- Kebir, mengü Gur'u yakalayıp başkent Semerraya getirdi.

7- Abdullah b. Tahir'in, Afsin hakkında halifeye yaptığı tahrikler neticesinde Afsin hapse atıldı, idam edildi, yada öldü. <sup>841</sup>

8- Ebu Harb el- müberka qiftaları etrafında toplayıp, Emevi hakimiyetini yeniden tesis etmek istedi ancak Recâ b. Eyyub isyanı bastırdı.

Halife mutasım 838'de Afsin ölmeden Amuriye üzerine yürüdü. Amuriye fethedildi. Bu zaferi "fethul Futh" (fetihler fethi) olarak vasıflandıran Ebu Temmam'ın

"es- seyyfu esdaku enbaen mine'l - kütib" diye başlayan kasidesi meşhurdur Semerra sehrini kurdu.

İslam kaynaklarında mutasım "müsemmen" sekizli lakabı ile anıldı.

### Vasık Billah Dönemi (842-847)

Kültürlü bir insan. Me'muna benzetilerek kaynaklarda

"Küçük Me'mun" diye anılmıştır.

Devlet yönetiminde babası mutasım ve amcası Me'mun'un siyasetini takip etmiştir. Hilafetin sonlarına doğru, Hakkul Kur'an baskısını güçsetmiş de olabilir.

Vasile bittan İsmâ komutanlara bayrak getirmek tanıdı ve (13)

842'de Esnas'a hil'at giydirip sultanlık ünvanını verdi  
Esnas öldüğünde hem Abbasi ordusunun başkumandanı, hem de  
Mısır valisi idi. Bu dönemdeki isyan hareketleri;

1) Kays - Aylan kabileleri isyan etti.

2. madde Önemli: Hicaz bölgesinde aşgınlığı bedevi-arap  
kabilelerini yağma ve acıpluluk hareketlerinden ibaret olan  
bir dizi isyan vuku buldu.

a) medine'de Beni Süleymliler, Üzeyre b. Kattab liderliğinde  
uorsı ve pazarlarda zorbalığa ve talana başladılar. (845)  
Büyüden Kinane ve Bahile kabileleri ile Süleymoğulları  
arasında çarpışmalar meydana geldi.

medine valisi Muhammed b. Salih isyancılar üzerine  
Hamad b. Cerir et- Tuberiği gönderdi. Askeri birlik  
başarılı olmadı. Süleymliler esuordaki köyleri yağmalayarak  
mekke medine yolunu tuttular. Hac yolunun kapanması durumu  
kritik hale getirdi. isyanı bastırmak için Boğa el- Kebir  
sövenlendirildi. Boğa komutasındaki güçler isyanı bastırarak  
yörede huzur sağladı.

b) Beni Hilal isyanı - Boğa bastırıyor.

c) Beni mürne ve Ferare isyanı, Fedek arazisini işgal  
eden isyancılar - Boğadan korkup Sam'a kaatılar.

\* Bu kabileler Ferare, Gatafan, Eşca, Süleymoğulları, Hendek  
savaşı medineyi kuzatan kabileler aynı zamanda.  
Dikkatimizi çeksin dedi. Bedevilik o zamanda vardı.

d) Bu olayların ardından karışıklık çıkaran Gatafan, Eşca  
Sa'lebe ve Kileb b. Rebia gibi kabileler Boğa tarafından  
iteat altına alındı.

e) Benî Humejr tarafından Yemen'de başlatılan isyan. (14)  
Başarı isyanı bastırdı.

Yemenliler Hicaz'ın yönetimini altına girmek isteniyorlardı.  
Eus'un Hazez'in, Sakrîlilerin, Kureysîlilerin bütün Arabistan'a  
hükmetmesini hiçbir zaman kabullenmediler. Riyad şehri Yemane-  
lidir. Sudi ailesinde Yemenelidir.

2- İsfahan, Cibul ve Fars bölgelerinde kurtların çıkardığı  
kurusıklığa müdahale eden Vasîf et-Türkî asilerden 500  
kişiyi yakalayıp Semerraya getirdi. Vasîk bu başarılarından  
dolayı Vasîf et-Türkî'ye 75.000 dinar verdi, bir kılık ve  
bir hilat hediye etti.

Bu dönem sakin bir seyrin izlenimlerini Esir mübadelesi  
yaşamıştır.

- Vasîk, babası gibi inancı bir hükümdan olup, Semerrai'da  
kendî adını taşıyan **Harunîye Sarayını** inşa ettirmiştir.

- Tercüme faaliyetleri devam etmiştir. Latince, Yunanca, Grekçe  
yazılmış olan kaynaklar Arapağa tercüme ettirilmiştir.

- Mihne hadisesi bu dönemde devam eder.

- Vâsîk Billah 232 hicri 232 yılında Semerrada  
istisken hastalığından vefat etti. Harunîye Sarayına defnedildi.

Gülây Yıldız